

УДК 1:316.3

Е. М. Герасимова

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОСПОДАРСЬКО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЯХ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
ORCID ID: 0000-0003-0046-8458

Анотація. Сучасний світ сьогодні характеризується стрімкими змінами у життєвих стратегіях глобалізованого суспільства, що обумовлює вимоги до рівня соціально-філософських досліджень господарсько-економічної діяльності, яка визначається глибинними джерелами соціокультурної динаміки та пошуком гармонізації і взаємодії в суспільстві. Відповідно, змінюється історичний характер теоретико-методологічних концепцій пізнання господарсько-економічного буття, у яких простежується тенденція формування своєрідного інтелектуального стилю та способів його прояву, з урахуванням соціокультурних особливостей світосприйняття.

Ключові слова: людина, глобалізоване суспільство, господарсько-економічна діяльність, соціокультурні засади.

Вступ

Стрімкий характер щоденних змін у глобальній системі координат ставить вимоги до рівня соціально-філософського дослідження національно-культурного простору господарсько-економічної діяльності, яке спрямоване на дослідження глибинних джерел соціокультурної динаміки та на пошук гармонізації і взаємодії в суспільстві. У межах зазначеного середовища визрівають не хаотичні діяльнісні конфігурації, а фундаментальні складові простору соціально-економічних наук і включений до нього людський ресурс: «Багаторівневий підхід до питань інтеграції народів, що асоціює, так би мовити, контратунктивне бачення людства, потребує переходу від реліктової стратегії єднання на унісонній основі до усвідомлення плюралізму його варіантів. Це означає, що треба враховувати не тільки сузір'я можливостей етнічного єднання, а й ситуації неможливостей. Адже коли етнічні колізії зачіпають архетипічний рівень ментальності певних народів, то в кожному випадку їх треба не зводити, а розводити. І, навпаки, при політичних чи соціальних колізіях з солідним досвідом співіснування можна сподіватися на подолання будь-яких суперечностей на шляху їхньої інтеграції», - звертає увагу на складність зазначеного процесу С. Кримський (Кримський, 2003: 192). Можемо стверджувати, що соціокультурні засади, які були проголошені на Саміті ООН пріоритетними векторами сталого розвитку до 2030 р., вимагають актуального підтвердження та функціонального механізму їхнього застосування у межах життєдіяльності світової спільноти. Планетарні прагнення таких «Глобальних цілей», як приведення у відповідність розвитку людства з екологічними вимогами сьогодення, досягнення соціально-економічної справедливості, дотримання прав людини та підтримка морально-етичних принципів реалізації особистості у різних сферах людської діяльності, піддалися випробуванням трагічними межовими реаліями безпеки існування кожної окремої людини у різних куточках світу.

Відповідно, господарсько-економічна діяльність акумулює в собі основні форми власної життєдіяльності, саме вона стає сукупним носієм результатів функціонування соціально-економічної системи, стає способом відтворення матеріального забезпечення суспільного життя. Системною метою гуманітарних наук завжди було прагнення створити засади такої

соціальної теорії, у якій визначальні структури економічного буття витлумачувалися б у формах діяльнісного спілкування та самореалізації людей. Вирішення проблематики такої глибинної сфери стає можливим завдяки сучасним модифікаціям як економіко-господарського, так і соціокультурного середовища, у межах якого з'ясовується неспроможність стратегії технократизму соціально-економічного розвитку та пріоритету утилітарно-прагматичної цінності прогресу компенсувати зростаючі втрати в дискурсі сенсу і цілей новітніх трансформацій, їхнього людинознавчого та аксіологічного вимірів.

Отже, відкритою актуальною проблемою сучасної соціальної філософії стає аналіз механізму взаємодії глобального характеру господарських процесів і матеріального виробництва з національною парадигмою соціально-економічних знань, яка є сьогодні головною складовою економічної політики будь-якої країни. Основу зазначеної парадигми створює власне національно-сміслові поле економічного розвитку кожного народу, яке завдяки соціокультурним принципам будується на традиціях, світорозумінні, історичному досвіді, мові та цінностях національних підходів до методології життєтворення у нових умовах глобалізованого суспільства.

Будучи світоглядно-теоретичним стрижнем процесу суспільного пізнання, соціокультурний підхід виражає типове для певного населення світосприйняття, створює можливість творчо витлумачувати методики господарсько-економічної діяльності, з'ясовувати їхню суспільну доцільність та колективну взаємодію. Соціокультурний підхід стосується суб'єктивної мотивації об'єктивного процесу пізнання економічного буття. Він виступає пізнавальним сегментом суспільства, у той час як методологічні принципи пов'язані із дослідницьким процесом і логіко-сміисловою організацією його результатів. Дослідження ефективності прояву економічного буття за допомогою виключно статистичних та інших кількісно-якісних показників економічної сфери діяльності обмежує не тільки його соціокультурний сенс, який включає в себе систему професійних знань та навичок, економіко-господарські норми, цінності, символи, які є необхідними для виконання економічних ролей, а порушує основні принципи самореалізації та трудової мотивації індивіда. Зникає взаєморозуміння між діючими суб'єктами у сфері економічної культури та психології, тобто відбувається процес деформації

структур життєдіяльності людини. Зазначене методологічне положення безпосередньо стосується сучасного рівня дослідницької бази економічних наук та їхньої системи інформованості. Але, враховуючи, що практично до кінця XVIII ст. засоби економічного аналізу та наукові системи кількісних характеристик були практично відсутніми, виникає проблема дослідження життєвих господарсько-економічних структур за допомогою іншого методологічного інструментарію.

Мета дослідження визначити соціокультурні особливості господарсько-економічної діяльності у життєвих стратегіях глобалізованого суспільства.

Методологія дослідження

Реалізація нашої дослідницької мети була визначена матеріалами історико-соціологічного, соціокультурного та соціально-філософського напрямку. Можливості системного підходу забезпечили дослідження палітри ціннісних засад господарсько-економічної діяльності у всьому розмаїтті універсальних координат глобалізованого світу, а структурно-функціональний аналіз виявив взаємозалежність процесів соціально-економічного конструювання від функціональних запитів окремих суспільних груп. Базовими ми визнали культурно-історичний, герменевтичний, порівняльний методи.

Результати

Тенденція глобалізації життєвого простору світової спільноти вимагає розвитку суспільних відносин на принципах довіри та взаємодопомоги, об'єднаних спільністю цілей виживання і безпеки, справедливих норм політико-правового життя та дотримання загальнолюдських цінностей планетарного існування. Тому можемо стверджувати, що опосередковано кризовий стан практично у всіх сферах функціонування сучасного світу пов'язаний саме із втратою таких позицій визнання довіри та необхідності взаємодопомоги. Можливості сучасного інформаційного накопичення структурного матеріалу про окремі періоди, факти та майбутні програми соціально-економічного розвитку з точки зору наукової методології дослідження хибує тим, що нерідко залишає без уваги процес націогенезу, його теоретичну глибину усвідомлення, безпосередньо-дієвий характер реагування дослідників відповідної історичної епохи на економічні та господарські процеси тощо. Відповідно, здійснюючи соціально-філософський аналіз сфери економічного буття, наприклад, доіндустріальної епохи, з'ясовується, що дослідник досить часто вимушений звертатися до джерел, які носять специфічний нетрадиційний науковий характер викладу. Соціально-економічні знання починають оформлюватися за науковими правилами Нового часу лише у XVIII ст., до цього історичного періоду вони мали багатоваріантні прояви свого існування.

Наступною додатковою складністю в розумінні сучасного економіко-господарського буття була семантична оригінальність та мовний виклад текстів вітчизняних мислителів того чи іншого історичного періоду, в яких виражаються світоглядні настанови та переконання, відбиваються культурно-історичні засади й уявлення певної епохи. Відповідно, результатами прояву економічного буття є не тільки матеріально-виробничі показники ефективності життєдіяльності людей того чи іншого історичного періоду, а й ті знаки

або символи, що мають різний характер прояву в інтелектуальному дискурсі суспільства. Наприклад, загальні особливості економічної діяльності у формі знань на території України починають формуватися в епоху Середньовіччя та на початку Нового часу. Специфіка даного історичного періоду залишає відбиток на всі форми прояву економічної думки, котра полягала у переплетенні та поєднанні раціонально-понятійних і символіко-художніх форм. Україна у той час славилася високим інтелектуальним рівнем, у першу чергу, своїх духовних представників, але, ясна річ, що вони не мали можливості створювати економічні твори у вигляді сучасних наукових розвідок, так як економіка в той час і не була окремою сферою досліджень. Але, розмірковуючи над темою суспільних господарських порядків, справами людського побутування, вони не могли обминути економічні процеси та явища, не висловити їхнього розуміння. Саме тому йдеться про їхні наукові розвідки, які треба оцінювати не лише крізь призму використання сучасних економічних категорій, які починають набувати свого науково змісту саме в цей історичний період, а враховувати сукупність тих чинників і відносин, які створювали економічне буття та матеріальний добробут людей. Символіко-художня форма уособлення прояву економічного буття набувала варіанти способів реалізації вже освоєних під час навчання методів осягнення дійсності, що будувалися за законами і правилами складання тексту, таких його різноманітних форм, як граматики, риторика та поетика, з одного боку, або за законами логіки, як діалектика, що спирається на метафізичні принципи та категорії мислення, з іншого. Окремою сферою прояву економічного буття у такому інтелектуальному дискурсі було створення своєрідних схем господарських знань, а також суттєве значення мало звернення до контексту політичних рішень та їхніх аргументацій, причому ми маємо враховувати вплив багатьох тих історичних і політичних подій.

У свою чергу, для сучасних підходів вирішення соціально-економічних проблем характерними ознаками стають подальша математизація наукового пізнання, зростання евристичної ролі принципу симетрії, принципів інваріантності, посилення аналізу суб'єктивних станів об'єктів, конструктивно-технологічних та системно-структурних підходів, перехід від вивчення наявної форми речей до процесів моделювання їхніх можливих станів, від механістичного однієї лінійної розуміння причинно-наслідкових відношень до ймовірно-гіпотетичних тенденцій дійсності тощо.

Отже, стрімкість трансформації господарських устоїв життя, самої економіки як сфери діяльності людини виявляється при порівнянні та аналізі праць багатьох українських мислителів різних історичних періодів, причому з'ясовується той факт, що єдиним у дослідженні соціально-економічного буття є філософське «схоплення» всієї множини економічних явищ в їхній реальній цілісності, організації та системності. Пізнавальний процес у національному інтелектуальному дискурсі стає універсальним зв'язком економічних знань зі світоглядом загалом, що створює теоретичні умови дослідження специфіки формування соціально-економічної стратегії діяльності певного народу.

Доречним прикладом, у контексті зазначених питань, буде наведення вислову відомого українського економіста С. Мочерного: «Економікс П. Самуельсона приблизно на 90% є пов'язаним з американською дійсністю, тому ті вищі навчальні заклади, в яких в основу вивчення економічної теорії покладено економікс, викладають відірвану від реальії України теорію американської дійсності» (Мочерний, 2001: 34). Судячи з практичної реалізації теоретико-економічних розробок, українські науковці не надають вагомому значення зазначеним зауваженням, натомість найбільш успішні транснаціональні корпорації приділяють багато уваги вивченню та урахуванню національних особливостей культур своїх закордонних партнерів, а відповідне консультування в сфері між культурних контактів стало прибутковою сферою бізнесу.

Своєрідність вітчизняного підходу до зазначених процесів визначається аналізом тих концепцій, які демонструють, у першу чергу, специфіку розвитку філософії народів Західної Європи, що відтворювались на основі саме їхніх соціокультурних констант, коли виконувалися цільові програми економічних, а, відповідно, й суспільних перетворень саме цих народів. Соціокультурні особливості у даному контексті розглядаються як аспективний прояв менталітету не стільки в умонастрої суб'єкта, скільки в його практичній господарсько-економічній діяльності. Необхідним зауваженням стає теза про те, що коли б особливості української ментальності обмежувалися пріоритетом чуттєво-емоційних станів, поверховою екзистенцією, то з багатьма її характеристиками, запропонованими Мірчуком, Кульчицьким, Шлемкевичем та іншими, можна було б погодитися. Проте вони хибують тим, що буття українця намагаються підвести під певні задалегідь прийняті у західній філософії схеми, але тут треба звернутися до думки Д. Чижевського, який проблему соціокультурних особливостей українців розглядає, насамперед, як проблему світовідношень (Чижевський, 1992: 13-16), оскільки світовідношення ґрунтуються на практичному ставленні до дійсності, тоді як українська нація уособлюється як спільноти землеробів, скотарів і ремісників. Безперечно, мова не йде про те, що на шляху національного відродження України необхідно штучно поновлювати певні системи цінностей, а йдеться про збереження глибинної системи цінностей українського народу, про ті культурні архетипи або «знання перед пізнанням», про підвалини свідомості українського народу, які зберігалися протягом століть та передавалися від покоління до покоління.

Отже, дослідження проукраїнських соціокультурних господарських чинників не є поверненням до давніх історичних подій та матеріальних підтверджень господарської діяльності, а створює основу збереження економічно-раціонального світогляду нації та найбільш продуктивних господарських традицій народу, що є природним не тільки для українського, але й для кожного народу в світі. Така світоглядно-дослідницька позиція пов'язана із необхідністю наукового аналізу символів та знаків певної господарської культури; специфіки використання матеріальних ресурсів, включаючи географічні особливості; особливості форм господарської діяльності, у першу чергу, культури поділу праці.

Актуальною у даному контексті постає розробка нових теоретико-методологічних засад для з'ясування внутрішнього господарсько-економічного змісту давніх письмових літературних джерел, починаючи з урахування герменевтичних особливостей та закінчуючи аналізом впливу зовнішніх політичних і силових факторів. Тільки такий ґрунтовний підхід допоможе дослідникам визначити ту чи іншу господарську культуру національною, порівняти її досягнення із надбаннями світової економічної культури та залучити отриманий досвід до цивілізаційних процесів у цілому. Для глобалізованого суспільства залишається важливим фактором та обставина, що головні засади життєдіяльності кожного народу є спільними з характерними основами інших народів. Саме вони утворюють таке важливе поняття, як загальнолюдські цінності, якими є земля, життя, родина, мова, знання, суспільство тощо. Як бачимо, особливість загальнолюдських цінностей полягає саме в тому, що в усіх випадках життєдіяльності людей вони є обставинами необхідними, за межами яких жодна людина не може існувати.

Отже, можемо стверджувати, що більш обґрунтованою при вивченні економічного буття існування певного народу та осмислення відповідного національного господарського досвіду стає тенденція, яка орієнтується на «безперервність» його існування. Вона визначає суперечливу тотожність такого буття у видозмінах його суспільно-економічного ладу, господарської культури, а також всієї системи життєдіяльності: «фундамент сталого соціального порядку створює конструкція певних соціальних інститутів, яка уособлює собою комплекс соціально-економічних і правових взаємовідносин зафіксованих в культурному просторі певного народу. Мова йде про те, що окремі елементи соціального порядку складаються з певних соціальних дій, кожна з яких включає в себе як соціальний норматив, що є присутнім в культурі, так і мотивацію та уявлення індивіда, який ці нормативи практично застосовує. Але культурний норматив формується століттями та зберігає свою ідентичність, відповідно, порушення соціального порядку безпосередньо пов'язане зі світоглядними та мотиваційними чинниками діючої людини» (Вихованець, 2020: 32-33). Спостерігаючи аналогічні паралелі в системі формування економічних знань мислителів різних епох і країн, визнаючи єдині принципи та закономірності господарського досвіду певних народів, можемо вважати таку позицію свідомим підтвердженням принципу автохтонності у процесі етногенезу в системі формування життєвих стратегій певного народу.

Обговорення

Вітчизняна соціально-філософська думка приділяла достатньо уваги формуванню та вирішенню актуальних питань проблемного поля господарсько-економічного буття, враховуючи соціокультурні особливості формування принципів, форм та способів життєустрою того або іншого народу. Мова йде про те, глобалізація значною мірою зумовлена функціонуванням різного роду мереж, які оперезали всю земну кулю. Серед них чи не найголовнішу роль відіграють інформаційні і транспортні глобальні мережі, що пов'язують між

собою країни і регіони, віддалені один від одного тисячами кілометрів. Саме ці мережі сприяли посиленню міжкультурної і міжцивілізаційної взаємодії в різних сферах суспільного життя у всесвітньому масштабі. З одного боку, можливість долати величезні відстані за допомогою авіа-, залізничних мереж, авто- і водних шляхів, користуючись сучасними технічними засобами особистого пересування сприяв розвитку туризму, відвідуванню музеїв ... З другого боку, сучасні інформаційні мережі дозволяють знайомитися з культурними цінностями інших країн і народів у режимі on-line (Дротянко, Ягодзінський, 2020: 15-16).

Питанням сучасної методології соціально-економічного пізнання присвячені монографії таких українських вчених як В. Арутюнов, А. Мазараки, С. Мочерний, також окремо можна відзначити розвідки ціннісно-сміслового контексту сучасного буття суспільства, гуманітарні та наукові стратегії входження України у XXI ст. відомих українських філософів В. Андрущенко, І. Бичка, В. Горського, С. Кримського, М. Михальченка, М. Поповича та ін. Безпосередніми першоджерелами у вирішенні зазначеної проблематики стали твори І. Вернадського, С. Грушевського, М. Драгоманова, М. Зібера, П. Куліша, Ф. Прокоповича, М. Туган-Барановського, І. Франка та інші роботи відомих українських мислителів різних історичних епох. Крім того, авторка звертала увагу на такі загальнотеоретичні роботи зарубіжних та вітчизняних науковців, які мають специфічне соціально-економічне забарвлення. Наприклад, «розуміння суті» техніки і виробничого процесу як основи розвитку постіндустріальної цивілізації та осмислення техніко-людських пріоритетів здійснюється Р. Ароном, І. Бекманом, Д. Беллом, З. Бжезинським, М. Гайдегером, Ю. Хабермасом та К. Ясперсом. Також започатковують розгляд феномену сучасного суспільства, відмінною рисою якого є втрата всіх реальних основ існування (світ праці і речей) і перехід у стан гіперреальності, Ж. Бодрійяр і Е. Тоффлер.

Висновки

Суспільство звертається до теоретико-методологічного аналізу сфери господарсько-економічного буття тоді, коли для нього стають незрозумілими перспективи суспільного руху, коли воно потребує реформації існуючої системи соціально-економічних взаємовідносин, коли йому потрібні новітні засоби активізації людських ресурсів, які б включали в себе використання позаекономічних стимулів. Багатоваріантність прояву господарсько-економічного буття впливає з необмеженого простору сенсів, у першу чергу, соціокультурних засад. А тому втрата орієнтації у смисложиттєвих підходах завжди призводить до деформації традиційної системи цілей і цінностей людського існування, що були притаманні так само й українській спільноті, підвищує вірогідність прояву в суспільних відношеннях помилок та утопій. Саме тому активізується пошук своєрідних форм організації економіко-господарської діяльності у найширшому значенні цієї категорії для кожної національної соціально-економічної системи з урахуванням історичних, часових, просторових та інших внутрішніх і зовнішніх факторів світоустрою.

Можемо стверджувати про те, що процес формування життєвих стратегій глобалізованого

суспільства стає своєрідною самостійною галуззю світоглядних досліджень, зазначена сфера господарсько-економічних відносин формується і розвивається за певними правилами у кожного народу, починаючи із впливу географічного фактору та закінчуючи споконвічними есхатологічними уявленнями. У свою чергу, філософська наука теоретично вирішує загальнолюдські проблеми буття крізь призму національних підходів, тим самим безпосередньо забезпечує універсальний зв'язок економічної науки зі знанням загалом. Необхідним є зауваження про те, що всі нації, незважаючи на їхню своєрідність, природно проходять такий історичний шлях, де вони стикаються з однаковими або аналогічними проблемами, які є актуальними без винятку для всіх людей. Але спільної для всіх націй філософії господарсько-економічних відносин не існує.

Отже, як бачимо, не можна вести мову про матеріальну або ідеальну економічну діяльність у суспільстві. Зі свого боку, соціальна взаємодія вимагає додаткових характеристик для дослідження суспільної господарської практики. Якщо досліджувати систему економічної взаємодії з точки зору ефективності праці та інших показників сучасної господарської діяльності, то втрачається не тільки соціокультурний сенс, на який спирається трудова мотивація, а втрачається взаємо-розуміння між чинними суб'єктами. Дане методологічне положення стосується сучасних технологій донесення інформації, де мають на увазі новітні засоби економічного аналізу та наукові системи кількісних характеристик. Але, враховуючи, що практично до кінця XVIII ст. зазначені підходи були практично відсутніми, виникає проблема дослідження відповідних економічних життєвих структур кожного народу за допомогою іншого методологічного інструментарію, який може запропонувати тільки соціально-філософський аналіз.

Список літератури

1. Вихованець З. С. Трансформація розуміння теорії соціальної дії на зламі тисячоліть / З. С. Вихованець // Вісник національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 2 (32). – К.: НАУ, 2020. – С. 31-35.
2. Дротянко Л. Г. Міжкультурна комунікація і толерантність перед лицем глобальних загроз / Л. Г. Дротянко, С. М. Ягодзінський // Вісник національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (31). – К.: НАУ, 2020. – С. 15-21.
3. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
4. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний. – Львів, 2001. – 397 с.
5. Чижевський Д. Нариси філософії на Україні / Д. Чижевський. – К.: Оріє, 1992. – 230 с.

References

1. Vykhovanets, Z. S. 2020. "Transformation of understanding the theory of social action at the turn of the millennium." *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu*. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies, 2(32): 31-35.
2. Drotianko, L., Yahodzynskyi, S. 2020. "Mizhkulturna komunikatsiia i tolerantnist pered lytsem hlobalnykh zahroz" [Intercultural communication and tolerance in the face of global threats]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu*. Seria:

Filosofia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies, 1(31): 15-31.

3. Krymskyi, S.B. 2003. Zapyty filosofskyykh smysliv [Issues of philosophical meanings]. Kyiv: Vyd. PARAPAN.

4. Mochernyi, S.V. 2001. Metodolohiia ekonomichnoho doslidzhennia [Methodology of economic research]. Lviv.

5. Chyzhevskiy, D. 1992. Narysy filosofii na Ukraini [Essays on philosophy in Ukraine]. Kyiv: Orii.

Э. Н Герасимова.

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЖИЗНЕННЫХ СТРАТЕГИЯХ ГЛОБАЛИЗИРОВАННОГО ОБЩЕСТВА

Аннотация. Современный мир характеризуется стремительными изменениями в жизненных стратегиях глобализирующегося общества, что обуславливает требования к уровню социально-философских исследований хозяйственно-экономической деятельности, которая определяется глубинными источниками социокультурной динамики и поиском гармонизации и взаимодействия в обществе. Соответственно, меняется исторический характер теоретико-методологических концепций познания хозяйственно-экономического бытия, в которых прослеживается тенденция формирования своеобразного интеллектуального стиля и способов его проявления с учетом социокультурных особенностей мировосприятия.

Ключевые слова: человек, глобализированное общество, хозяйственно-экономическая деятельность, социокультурные устои

E. Gerasymova

SOCIO-CULTURAL FEATURES OF ECONOMIC ACTIVITY IN LIFE STRATEGIES OF GLOBALIZED SOCIETY

Introduction. States that the analysis of the mechanism of interaction of global economic processes and material production with the national paradigm of socio-economic knowledge is an urgent problem of social philosophy. The basis of this paradigm is created by the national-semantic field of economic development of each nation in the new conditions of a globalized society. **The aim** of the publication is to identify the socio-cultural features of economic activity in the life strategies of a globalized society. The research **Research methodology** is determined by the historical-sociological, socio-cultural, and socio-philosophical materials. Cultural-historical, analytical, hermeneutic, and comparative methods were the basic research methods. The dialectical method, in turn, provided a study of processes and phenomena of social reality in terms of systemic development and the relationship of events. **Research results.** The modern world today is characterized by rapid changes in the life strategies of a globalized society, shaped the requirements to the level of socio-philosophical research of economic activity. At the same time, theoretical and methodological approaches to modern concepts of cognition of economic life are changing reflecting the formation of a kind of intellectual style to the analysis of economic activity in a globalized society. The style accumulates the results of the functioning of the socio-economic system and a way of reproducing the material support of public life, taking into account its historical, socio-cultural features of existence. **Discussion.** Separately, we can note the research of the value-semantic context of modern society, humanitarian and scientific strategies of Ukraine's entry into the XXI century by famous Ukrainian philosophers V. Andrushchenko, I. Bychko, V. Horskyi, L. Drotianko, S. Krymskyi, M. Mykhalchenko, M. Popovych, and others. **Conclusion.** The multivariate demonstration of economic existence stems from the unlimited space of meanings, primarily of socio-cultural principles, and therefore the loss of orientation in meaningful life approaches always leads to the deformation of the traditional system of goals and values of human existence, inherent in the Ukrainian community, increases the probability of demonstration in social relations of systemic errors and utopias. That is why the search for specific forms of organization of economic activity in the broad sense of this category for each national socio-economic system, taking into account the historical, temporal, spatial, and other internal and external factors of the world order is intensifying.

Keywords: man, globalized society, economic activity, values, technocracy, socio-cultural features.

УДК 504+502.22 "20" (045)

Л. Г. Дротянко

ЕКОЛОГІЧНА КРИЗА ТЕХНОГЕННОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: РИЗИКИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Національний авіаційний університет
ORCID ID: 0000-0001-7041-5787; RESEARCHER ID: B-4168-2019

Анотація. У статті досліджуються особливості кризових явищ у відношенні «людина – природа» на початку ХХІ століття, які пов'язані з розширенням техносфери. Уточнено зміст терміну «техносфера» з позицій філософського світогляду. Показано, що технологічний розвиток людства у ХХІ столітті зачіпає не лише техногенне середовище на планеті Земля, а й значною мірою порушує природний стан космічного простору через запуски штучних супутників, ракет тощо, які з плином часу виходять із ладу й стають космічним сміттям. Отже, далекий космос стає для землян ближчим не лише з точки зору його вивчення, але й із точки зору негативного впливу технологічного його освоєння людством. У зв'язку із цим у статті розглядаються можливі екологічні ризики, зумовлені подальшим наростанням технологічної діяльності людства у космосі.

Ключові слова: природа, техносфера, техногенна цивілізація, екологічна криза, технологічний розвиток, космічна діяльність, екологічні ризики.

Вступ

На початку ХХ століття В. І. Вернадський мріяв про перехід біосфери як природного середовища існування всього живого у ноосферу як сферу розуму, сферу розумної діяльності людей у біосфері. Він з оптимізмом дивився в майбутнє людства: «В геологічній історії біосфери перед людиною відкривається величезне майбутнє, якщо вона зрозуміє це і не буде використовувати свій розум і свою працю на самознищення», – писав він (Мочалов, Оноприенко,

2012: 558). Він і його послідовники вважали перехід біосфери в ноосферу загальним благом для людей, оскільки вважали, що людство здатне приборкати стихійні процеси як у природі, так і в суспільстві. Вони вірили в торжество людського розуму!

Проте вже з кінця 60-х років ХХ століття вчені, перш за все устами членів Римського клубу, заговорили про виживання людства через якраз нерозумну діяльність людей у природі. З тих пір ґрунтовне дослідження проблеми відношення людини й суспільства до біосфери почалося і в